

ภาวะไร้รากของสังคมจีน: ภาพสะท้อนจากกรณีฝ่าหลุนกง

The Rootlessness of Chinese Society: A Reflection of Falun Gong Case

ศิริพร ดาบเพชร*

บทคัดย่อ

หลังจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้นปกครองประเทศใน ค.ศ. 1949 ได้ดำเนินการต่างๆ เปลี่ยนแปลงสังคมจีนจากสังคมกึ่งศักดินา กึ่งอาณานิคม เป็นสังคมสังคมนิยม การรณรงค์ต่างๆ ทางสังคมและการเมืองทำให้ค่านิยม จารีตประเพณี และความเชื่อดั้งเดิมถูกทำลาย และกระทบไปถึงความคิด จิตใจ และพฤติกรรมของคนในสังคมด้วย นอกจากนี้การพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยและการแข่งขันทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในสังคมจีน จนเกิดความเครียดและความกดดันในชีวิตของผู้คน ทำให้ชาวจีนหันไปหาที่ยึดเหนี่ยวทางใจ ด้วยการนับถือศาสนาลัทธิความเชื่อต่างๆ จนเกิดเป็นปรากฏการณ์ฝ่าหลุนกงในทศวรรษ 1990 ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและการเมืองจีนมาจนปัจจุบัน

คำสำคัญ ภาวะไร้ราก, สังคมจีน, ฝ่าหลุนกง

Abstract

After the Chinese Communist Party gained power in 1949, Chinese leaders managed to change society from semi-feudal and semi-colonial to socialist. Various social and political campaigns caused the fall of traditional values, customs, religions and beliefs as well as affected people's minds and behaviors. The modernization and economic competition made many changes in the Chinese society and impacted increased stress levels of people who later turned to find a spiritual anchor, that is

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 114 สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110, sdabphet@yahoo.com

religions and popular sects. The great popularity of a new sect Falun Gong became a phenomenon in 1990s and it has still been a threat to the Chinese government.

Keywords: The Rootlessness, Chinese Society, Falun Gong

บทนำ

หลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นปกครองประเทศจีนอย่างเป็นทางการในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 สังคมและวัฒนธรรมจีนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก พรรคคอมมิวนิสต์พยายามเปลี่ยนแปลงสังคมจีนแบบก้าวอย่างถอนรากถอนโคน เพื่อสร้างความเป็นสังคมนิยมที่แท้จริง โดยดำเนินการทั้งการกำจัดบทบาทและกิจกรรมของศาสนา การห้ามนับถือศาสนา การควบคุมความเคลื่อนไหวขององค์กรศาสนา การยกเลิกชนบทรวมเหนียมความเชื่อและการปฏิบัติที่เห็นว่าล้าสมัย และทำการรณรงค์ทางสังคมและการเมืองในทศวรรษ 1950 และ 1960 ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบสังคม ระบบครอบครัวแบบเก่า ตลอดจนความคิดและการดำเนินชีวิตของประชาชน รวมถึงการเกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจกันภายในสังคม เพราะในการรณรงค์ทางการเมืองหลายครั้งได้เปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์พรรค แต่สุดท้ายผู้วิจารณ์ต้องถูกลงโทษหรือถูกปลด ความรู้สึกไม่ไว้วางใจกันนี้ยังเกิดขึ้นอย่างมากในสมัยการปฏิวัติวัฒนธรรม (Cultural Revolution, ค.ศ. 1966-1976) ของเหมา เจ๋อตง (Mao Zedong) ที่มีการใส่ร้ายใส่ความและการประจบเอาใจผู้มีอำนาจเพื่อกำจัดคู่แข่ง และการแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะของหงเว่ยปิง (Hongweiping) หรือเยาวชนพิทักษ์แดง หรือ เรดการ์ด (Red Guards) รวมถึงการทำลายวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคมจีนและพฤติกรรมของเยาวชนทั้งในขณะนั้น และในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ เมื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจกลายเป็นเป้าหมายหลักของประเทศจีนตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 ประชาชนจีนส่วนใหญ่กลายเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจทุนนิยมและได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจ การแข่งขันทางเศรษฐกิจ การดำรงชีวิต อาชีพ การศึกษา และความกดดันต่างๆ ในชีวิต ประกอบกับการไร้สิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เช่น ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ทำให้สังคมจีนกลายเป็นสังคมที่ต่างคนต่างอยู่ ผู้คนไม่สนใจซึ่งกันและกัน และปัญหาอาชญากรรมสูง

การที่สังคมจีนมีความเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ค.ศ. 1949 ทั้งจากสาเหตุทางการเมืองและเศรษฐกิจ ส่งผลให้เมื่อถึงปีที่ 50 ของการปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์ คือ ใน ค.ศ. 1999 ได้เกิดปรากฏการณ์หนึ่งในสังคมจีนที่มีผลกระทบต่อสังคมจีนและต่อความมั่นคงของพรรคคอมมิวนิสต์ คือ ปรากฏการณ์ฝ่าหลุนกง ที่คนจีนจำนวนกว่า 70 ล้านคน

เข้าเป็นสมาชิกลัทธิฝ่าหลุนกง ปรากฏการณ์นี้สะท้อนสภาพสังคมจีนที่ประชาชนขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจและความกดดันในสังคม ในชีวิตประจำวัน ทำให้คนจำนวนมากหันไปนับถือศรัทธาลัทธิฝ่าหลุนกง บทความนี้วิเคราะห์สภาวะการ “ไร้ราก” คือ การไร้รากฐานทางสังคมวัฒนธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในสังคมจีน อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ รวมถึงสังคมและวัฒนธรรมของจีน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความต่อเนื่องมาหลายทศวรรษ โดยใช้ปรากฏการณ์ฝ่าหลุนกงที่เกิดขึ้นในทศวรรษ 1990 เป็นกรณีศึกษา

1. การสร้างสังคมจีนตามอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในสมัยเหมา เจ๋อตง ค.ศ. 1949 – 1976

เมื่อยึดอำนาจการปกครองประเทศจีนได้ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 พรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งมีเหมา เจ๋อตง เป็นผู้นำ มีนโยบายปฏิวัติสังคมด้วยการกำจัดรูปแบบสังคมแบบเก่า โดยเริ่มจากการกำจัดชนชั้นในสังคมด้วยการออกกฎหมายปฏิรูปการเกษตร ค.ศ. 1950 เพื่อปฏิรูปที่ดินและกำจัดราชาที่ดิน (ศิริพร ตาบเพชร 2556: 160-162) การเปลี่ยนแปลงและยกเลิกวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมและประเพณีแบบเก่าที่เห็นว่าล้าสมัยและไม่มีเหตุผล โดยเฉพาะการลดบทบาทและความสำคัญของศาสนาในสังคมจีน

1.1 การควบคุมองค์การศาสนาและกำจัดจารีตประเพณีเก่า

ศาสนา ความเชื่อ และประเพณีเป็นรากฐานสำคัญของสังคมจีนมายาวนาน แต่ลัทธิคอมมิวนิสต์มีแนวคิดต่อต้านศาสนา เพราะเห็นว่าศาสนาเป็นยาเสพติดต้องทำลายให้หมดไปจากสังคม พรรคคอมมิวนิสต์จีนเห็นว่าศาสนา ขนบประเพณี เป็นสิ่งที่สร้างสังคมศักดินาที่ทำให้จีนล้าหลังและมีชนชั้น จึงเป็นสิ่งที่ต้องกำจัดไป หรือควบคุมไม่ให้มีบทบาท วิธีการควบคุมศาสนาของพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีทั้งการร่วมมือกับองค์การศาสนาเพื่อควบคุมการเคลื่อนไหว และการใช้วิธีการที่รุนแรงด้วยการปิดวัด ศาสนสถาน และสึกพระ รวมทั้งการปราบปรามเมื่อบุคคลหรือกลุ่มศาสนามีแนวโน้มที่จะขยายบทบาทของตน (Laliberté 2011: 4) André Laliberté เห็นว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีมุมมองต่อศาสนา 2 มุม คือ มุมมองแรกมองว่าศาสนาเป็นสิ่งที่คุกคาม (a “threat”) และมุมมองที่สองมองศาสนาเป็นเสมือนทุนทางสังคม (“social capital”) ซึ่งมุมมองนี้เกี่ยวข้องกับองค์การการกุศลหรือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของศาสนาพุทธและคริสต์ (Laliberté: 2011) แต่มุมมองที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการเปลี่ยนแปลงสังคมของพรรคคอมมิวนิสต์จีน คือ มุมมองว่าศาสนาเป็นสิ่งที่คุกคาม โดยตั้งแต่ก่อนมีอำนาจปกครองจีน สิ่งหนึ่งที่พรรคคอมมิวนิสต์ดำเนินการมาตลอด คือ การต่อสู้กับความเชื่อทางไสยศาสตร์ของคนจีน รวมถึงการพยายามยกเลิกขนบธรรมเนียมและพิธีทางศาสนา เพราะเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการสร้างจีนใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับพรรคกัวหมินตั้งที่เน้น

การสร้างสังคมที่คนจีนมีความคิดเป็นเหตุเป็นผล (รานา มิเตอร์ 2554: 85)

การที่ทางการจีนมองว่าศาสนาเป็นสิ่งคุกคามความมั่นคงของรัฐบาล เป็นเพราะในประวัติศาสตร์ของจีนมีหลายครั้งที่กลุ่มต่อต้านรัฐบาลใช้ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อลัทธิต่าง ๆ และไสยศาสตร์ดึงดูดให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมด้วย เช่น กบฏไท่ผิง (Taiping Rebellion, ค.ศ.1850-1864) ในปลายราชวงศ์ชิงที่หง ซิวฉวน (Hong Xiuquan) ผู้นำกบฏหันไปนับถือศาสนาคริสต์และประกาศว่าเขาได้รับมอบหมายจากพระเจ้าให้มาช่วยเหลือผู้อื่น (Rossabi 2014: 303-304) และการจลาจลของพวกนักมวย (Boxer Uprising, ค.ศ. 1898-1901) ที่ชาวนาและผู้ฝึกมวยรวมตัวกันต่อต้านชาวตะวันตกและคนจีนที่เข้ารีต โดยพวกนักมวยมีความเชื่อว่าตนได้รับความคุ้มครองจากเทพเจ้าในท้องถิ่น และเชื่อเรื่องการใช้เวทมนตร์คาถาเพื่อให้ร่างกายอยู่ยงคงกระพัน อาวุธปืนของชาวตะวันตกไม่สามารถยิงเข้าได้ ทำให้มีชาวบ้านมาเข้าร่วมจำนวนมาก (Gray 2002: 136-137) นอกจากนี้ประเทศจีนยังมีชนกลุ่มน้อยที่แตกต่างกันทั้งชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม เช่น ชาวทิเบตนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน ชาวอุยกูร์ที่ซินเจียงอุยกูร์และชาวหุยทางใต้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ซินเจียงและทิเบตเคยอยู่ภายใต้การปกครองของจีนสมัยราชวงศ์ชิงมาก่อน แต่ไม่ถูกควบคุมอย่างเข้มงวด และในสมัยที่จีนเกิดความวุ่นวายทางการเมืองตั้งแต่ยุคขุนศึกจนถึงสงครามกลางเมือง (ค.ศ.1916 - 1949) ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ต่างมีอิสระในการปกครองตนเองมาหลายสิบปี จนมาถูกยึดครองอีกครั้งเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นปกครองประเทศ โดยซินเจียงอุยกูร์และทิเบตตกอยู่ใต้อำนาจรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์เมื่อ ค.ศ. 1949 และ ค.ศ. 1950 ตามลำดับ ชนกลุ่มน้อยทั้งสองกลุ่มนี้มีประชากรจำนวนมาก มีความเป็นเอกเทศ มีความต้องการอิสรภาพจากจีน และศาสนามีอิทธิพลในฐานะที่เป็นทั้งเครื่องหมายทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชาวจีนและเป็นศูนย์รวมใจของประชาชนในดินแดนทั้งสองแห่ง รัฐบาลจีนจึงมีนโยบายควบคุมองค์กรศาสนาไม่ให้เข้ามาเกี่ยวข้องทางการเมือง

ปัจจัยทางการเมืองเหล่านี้ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนมีนโยบายควบคุมองค์กรศาสนา และการประกอบกิจกรรมทางศาสนาเพื่อป้องกันการท้าทายอำนาจของรัฐบาล โดยตั้งแต่ขึ้นมาใช้อำนาจพรรคคอมมิวนิสต์ใช้วิธีการควบคุมศาสนาและประเพณีความเชื่อดั้งเดิมของจีน ซึ่งพรรคเรียกว่าเป็นความเชื่อในผีสางเทวดาของพวกศักดินา (“feudal superstitions”) และตั้งหน่วยงานขึ้นมาดูแลกิจการศาสนา (the State Administration for Religious Affairs: SARA) ขององค์กรศาสนา 5 องค์กร คือ พุทธ เต๋า คาทอลิก โปรเตสแตนต์ และอิสลาม (Spooner: 2011) ใน ค.ศ. 1953 พรรคคอมมิวนิสต์จีนบังคับให้ชาวพุทธเข้าร่วมสมาคมพุทธแห่งประเทศไทยจีน (the Chinese Buddhist Association) ซึ่งเป็นองค์กรภายใต้การควบคุมของพรรค และไม่ยอมรับความหลากหลายของชาวมุสลิมในจีนที่มีอยู่ในหลายพื้นที่ ด้วยการผลักดันให้ตั้งสมาคมอิสลามแห่งประเทศไทยจีน (the Islamic Association) เพื่อควบคุมชาวมุสลิมในพื้นที่

ต่าง ๆ ของจีนโดยเฉพาะทางตะวันตกและทางใต้ให้มาอยู่ภายใต้สมาคมนี้ ควบคุมความเคลื่อนไหวของผู้นับถือลัทธิเต๋าและศาสนาคริสต์นิกายต่าง ๆ ในจีนด้วยการตั้งสมาคมทางศาสนาที่พรรคให้การรับรอง เช่น สมาคมลัทธิเต๋าแห่งประเทศไทย (the Chinese Taoist Association) และสมาคมคาทอลิกผู้รักชาติ (the Patriotic Catholic Association) (Laliberté 2011: 4) รวมถึงกำจัดความเชื่อดั้งเดิมในท้องถิ่น (popular religions) เช่น การบูชาเทพเจ้าต่าง ๆ การปฏิบัติสังคมในระยะแรกโดยเฉพาะการกำจัดศาสนา ประเพณี ความเชื่อ ส่งผลกระทบอย่างมากต่อความคิดและจิตใจของชาวจีนที่มีวิถีชีวิตที่ความผูกพันกับศาสนาและความเชื่อ

1.2 การเปลี่ยนสังคมผ่านระบบคอมมูน

นอกจากเหตุผลด้านความมั่นคงแล้ว การกำจัดบทบาทความสำคัญของศาสนา ความเชื่อและขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของสังคมจีนเป็นสิ่งที่พรรคคอมมิวนิสต์ต้องทำ เพราะนอกจากการต่อต้านศาสนาเป็นแนวคิดของลัทธิคอมมิวนิสต์แล้ว พรรคคอมมิวนิสต์จีนยังต้องการนำอุดมการณ์ลัทธิมากซ์ (Marxism) เข้าไปแทนที่ศาสนาแบบเก่า โดยในสังคมคอมมิวนิสต์ลัทธิมากซ์เป็นทั้งลัทธิการเมือง เศรษฐกิจ ปรัชญาและทฤษฎีทางด้านจิตใจ (เลนส์กี 2520) หลังจากปกครองประเทศได้ระยะหนึ่ง พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้นำแนวทางของลัทธิมากซ์มาใช้เพื่อเปลี่ยนสังคมจีนให้เป็นสังคมนิยมอย่างแท้จริงและอย่างรวดเร็ว ด้วยการรณรงค์ก้าวกระโดดไกลไปข้างหน้า (The Great Leap Forward, ค.ศ. 1958-1961) ซึ่งเป็นการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสังคมด้วยการจัดระบบนารวม (Collectivization) หรือระบบคอมมูนประชาชน ซึ่งเริ่มทดลองใน ค.ศ. 1953 และตั้งคอมมูนอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1958

ตามหลักการของพรรคคอมมิวนิสต์ ระบบคอมมูนจะทำให้จีนกลายเป็นคอมมิวนิสต์สมบูรณ์แบบ คือ ผู้คนจะไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว คอมมูนจะเป็นผู้ดูแลทุกอย่างทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ชีวิตความเป็นอยู่ ประชาชนมีหน้าที่ในการทำงานตามความสามารถเพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้สูงสุด ระบบคอมมูนจะจัดให้มีการอยู่ร่วมกัน โดยรัฐเป็นฝ่ายจัดหาสิ่งต่างๆ ให้ เช่น โรงเรียน โรงเรียนเด็ก โรงพยาบาล คอมมูนมีความแตกต่างและมีลักษณะที่กว้างกว่าสหกรณ์ เพราะในระบบสหกรณ์แรงงานร่วมกันผลิตเพียงอย่างเดียว และเน้นด้านการเกษตร แต่คอมมูนทำทุกด้าน และครอบคลุมทั้งด้านการปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ในด้านเศรษฐกิจระบบคอมมูนส่งผลเสียหายอย่างรุนแรง ที่สำคัญคือผลผลิตเหล็กกล้าไม่ได้คุณภาพทำให้เกิดความสูญเสียด้านการลงทุน และผลผลิตอาหารลดลง เพราะแรงงานส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในภาคอุตสาหกรรมและเกิดภัยธรรมชาติติดต่อกันหลายปี ทำให้เกิดการขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรง ทำให้มีผู้เสียชีวิตราว 20-30 ล้านคน (วุฒิชัย มูลศิลป์ 2544: 412)

ในด้านสังคม ระบบคอมมิวนิสต์ทำลายระบบครอบครัวแบบเก่าของจีน อิทธิพลของลัทธิขงจื้อในสังคมจีนโดยเฉพาะหลักความสัมพันธ์ทั้ง 5 การเคารพพ่อแม่ ผู้อาวุโส และการกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษ ทำให้ชาวจีนให้ความสำคัญกับครอบครัวและเครือญาติมาก ถือว่าครอบครัวเป็นรากฐานของสังคม จึงพยายามสร้างครอบครัวให้เป็นปึกแผ่น ในครอบครัวจะมีสมาชิกหลายรุ่นอาศัยอยู่ร่วมกัน ตั้งแต่ปู่ย่า พ่อแม่ ลูก หลาน เหลน ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เคยเป็นความสัมพันธ์หลักในสังคมจีนแบบจารีตจึงได้รับความกระทบกระเทือน เพราะระบบคอมมิวนิสต์แยกสถานที่อยู่ของชาย หญิง เด็ก คนชรา ตั้งโรงอาหารและโรงเรียนเด็ก ส่วนกลาง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ระบบคอมมิวนิสต์ดำเนินมาเกือบ 30 ปี จึงถูกยกเลิกไปใน ค.ศ. 1984 กล่าวได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ระบบคอมมิวนิสต์นำมาใช้นี้ ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิด จิตใจ และพฤติกรรมของคนในสังคม ที่ทำให้ขาดความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับครอบครัว และส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ดังที่มีคำวิจารณ์อย่างกว้างขวางในปัจจุบันว่าสังคมจีนขาดการมีน้ำใจต่อกัน ต่างคนต่างอยู่

1.3 การทำลายจิตวิญญาณของสังคมจีนในสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม

สมัยเหมา เจ๋อตง มีการรณรงค์ทางการเมืองหลายครั้ง เช่น การรณรงค์กำจัดฝ่ายขวา (Antirightist Campaign) และการรณรงค์ร้อยบุปผา (The Hundred Flowers Campaign) ใน ค.ศ. 1957 การรณรงค์เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของคนในสังคมมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสร้างความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อกัน เพราะในช่วงแรกของการรณรงค์ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์สนับสนุนให้มีการแสดงความคิดเห็นและวิจารณ์พรรคได้ แต่เมื่อมีการวิจารณ์พรรคและผู้นำมากเกินไป พรรคจึงระงับการวิจารณ์และลงโทษผู้วิพากษ์วิจารณ์ การรณรงค์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม และผู้คนมากที่สุดคือการปฏิวัติวัฒนธรรมใน ค.ศ. 1966-1976 โดยเฉพาะในช่วงแรกของการปฏิวัติวัฒนธรรมระหว่าง ค.ศ. 1966-1969 ที่เหมา เจ๋อตงสนับสนุนและปลุกกระดมให้หึงเว่ยปิง หรือกลุ่มพิทักษ์แดง ก่อการทำลายสี่เก่าและกำจัดศัตรูการเมือง

การปฏิวัติวัฒนธรรมเป็นการริเริ่มของเหมา เจ๋อตง สาเหตุการปฏิวัติวัฒนธรรมโดยสรุปประการแรก คือ เหมา เจ๋อตงต้องการรักษาอุดมการณ์ปฏิวัติไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปเป็นลัทธิแก้ (revisionism) ซึ่งหันเหไปในแนวทางทุนนิยม ประการที่สอง เหมา เจ๋อตง ต้องการกำจัดบุคคลที่เป็นศัตรูทางการเมืองที่สำคัญคือ ประธานาธิบดีหลิว เซาฉี (Liu Shaoqi) ที่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำจากความผิดพลาดของนโยบายก้าวกระโดดไกลของเหมา เจ๋อตง ซึ่งเหมา เจ๋อตงเห็นว่า หลิว เซาฉี และผู้ช่วยคือ เต็ง เสี่ยวผิง (Deng Xiaoping) จะหันไปใช้แนวทางทุนนิยม ประการที่สาม เหมา เจ๋อตงต้องการทำลายสี่เก่า (Four Olds) คือ ความคิดเก่า วัฒนธรรมเก่า นิสัยเก่า ประเพณีเก่า เพราะเห็นว่าสิ่งเก่าในอดีตเป็นอุปสรรคต่อการ

ปฏิวัติ ประการที่สี่ เหม่า เจ๋อตง ต้องการฟื้นฟูอำนาจของเขาที่ตกต่ำลงจากนโยบายก้าวกระโดดไกลที่ผิดพลาด ประการสุดท้าย เหม่า เจ๋อตงต้องการเปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยมทางการเมือง โดยต้องการให้คนทุกระดับ ทุกอาชีพถือเรื่องการเมืองเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และต้องการให้มวลชนโดยเฉพาะเยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและเรียนรู้การปฏิวัติด้วยการปฏิบัติจริง (วุฒิชัย มูลศิลป์ 2540-2541: 23; เขียน อีระวิทย์. 2519: 192 -193; เต็ง หยง 2546: Fairbank 1992: 385-387; Gray 2002: 333-338; Spence. 2013: 541-548)

ภายใต้การชี้นำและสนับสนุนของเหม่า เจ๋อตง แก๊งสี่คน และกองทัพปลดปล่อยประชาชน หงเว่ย์ปิงทำการรณรงค์ในการกวาดล้างสี่เก่า ทำร้ายเจ้าหน้าที่ บุคคลสำคัญของพรรค และประชาชน จนเกิดความวุ่นวายทั่วประเทศ การก่อการของหงเว่ย์ปิงมีทั้งการทำลายสี่เก่า การกำจัดบุคคลสำคัญของพรรคและองค์กรของรัฐ ชีวิตคนและสิ่งล้ำค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติถูกทำลายไปจำนวนมาก (วุฒิชัย มูลศิลป์: 2540-2541) เยาวชนหงเว่ย์ปิงเหล่านี้ไม่เคยมีประสบการณ์ทางการเมือง แต่ถูกปลุกกระดมและกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีภารกิจสำคัญในการสร้างจีนขึ้นใหม่อีกครั้งโดยทำการปฏิวัติ ต้องเรียนรู้วิธีการปฏิวัติด้วยการลงมือปฏิบัติ และถูกสอนให้มองการปฏิวัติวัฒนธรรมว่าเป็นการต่อสู้ของชนชั้นหนึ่งในการโค่นล้มอีกชนชั้นหนึ่ง ในการต่อสู้จะยกเว้นใครไม่ได้เป็นอันขาด ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความรุนแรง (Fairbank 1992: 392)

การจัดตั้งหงเว่ย์ปิงในครั้งแรกนั้นมีการส่งเสริมให้จัดขึ้นในโรงเรียน โดยให้สอนวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์ คติพจน์ของเหม่า เจ๋อตง การต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์ หลักสูตรการเรียนถูกปรับให้สั้นลงเพื่อจะได้มีเวลาเรียนรู้การปฏิวัติ และปรับระบบการเข้าเรียน การเลื่อนชั้นใหม่ ให้เป็นแบบที่ไม่เน้นวิชาการ ความสามารถ แต่ต้องเป็นผู้ยึดมั่นและยอมรับอุดมการณ์เหม่า เจ๋อตง การรับนักเรียนเข้าเรียนจะเปิดโอกาสให้แก่ชนชั้นแรงงานและชานาาก่อนชนชั้นปัญญาชนหรือผู้มีพื้นเพจากตระกูลสูง ส่วนผู้ที่มีพื้นเพจากชนชั้นสูงต้องถูกส่งไปใช้แรงงานในชนบทและอบรมอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ก่อน หงเว่ย์ปิงได้รับการอบรมให้เคารพเทิดทูนเหม่า เจ๋อตงประดุจเทพเจ้า หงเว่ย์ปิงทุกคนจะได้รับแจกหนังสือสีแดงเล่มเล็ก (Little red book) ที่บรรจุคำกล่าวหรือคติพจน์ของเหม่า เจ๋อตงไว้ ซึ่งเปรียบได้กับคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ประจำตัวหงเว่ย์ปิง ต่อมาเมื่อประกาศให้ปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเพื่อให้เยาวชนได้ร่วมกิจกรรมการปฏิวัติได้เต็มที่ ทำให้เยาวชนของชาติไม่ได้รับการศึกษาตามขั้นตอน นักเรียน นักศึกษาได้รับการอบรมให้มีความรุนแรงก้าวร้าว ให้ประจานและวิพากษ์พ่อแม่ครูบาอาจารย์ โรงเรียนและมหาวิทยาลัยกลายเป็นแหล่งชุมนุม เป็นกองบัญชาการปฏิบัติการทางทหาร อาคารสถานที่ หนังสือ ตำราเรียน ถูกทำลาย ทำให้เกิดการทำลายล้างสถาบันต่างๆ ในสังคมอย่างรุนแรง

หงเว่ยปิงแบ่งเป็นหลายกลุ่ม และเริ่มก่อการรุนแรงมากขึ้นเพราะได้รับการยุยงส่งเสริมจากผู้มีอำนาจในพรรค ต่อมาบางกลุ่มขัดแย้งต่อสู้กันเองและต่อสู้กับกองทัพ เมื่อสถานการณ์ลุกลาม ใน ค.ศ. 1969 เหมา เจ๋อตงจึงสั่งให้กองทัพปลดปล่อยประชาชนเข้าปลดอาวุธหงเว่ยปิง และส่งหงเว่ยปิงจำนวนกว่า 20 ล้านคน ไป “เรียนรู้อารักขาปฏิวัติ” ในชนบท ซึ่งเยาวชนจำนวนมากไม่ได้กลับบ้านเกิดอีกเลย และเยาวชนจำนวนมากไม่ได้รับการศึกษาอีกต่อไป ทำให้เยาวชนรุ่นนี้ถูกเรียกว่าเป็นคนรุ่นที่สูญเสียชีวิต (the lost generation) เพราะได้เรียนรู้แต่การใช้ความรุนแรง ไม่ได้รับการศึกษาเล่าเรียน กลายเป็นบุคคลที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ และช่วงเวลาการปฏิวัติวัฒนธรรมถูกเรียกว่า “สิบปีที่สูญเสียชีวิต”

กล่าวได้ว่า ในสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรมจีน และคนในสังคมทั้งผู้นำพรรค เจ้าหน้าที่ และประชาชนทั่วไปได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง จารีตประเพณีถูกทำลายอย่างมากมายกับการเผาตำราและฝังบัณฑิตในยุคฉินสื่อหวงตี้ (Qin Shi Huangdi หรือ จินซีฮ่องเต้, 221 – 206 ปีก่อน ค.ศ.) แห่งราชวงศ์ฉิน (Qin) และเป็นการทำลายที่กระทบไปถึงความคิดจิตใจหรือจิตวิญญาณของคนจีน เพราะหลักความสัมพันธ์ 5 ประการของลัทธิขงจื้อที่อยู่ในสังคมจีนมายาวนานกว่า 2 พันปี คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง พ่อแม่กับลูก พี่กับน้อง สามีกับภรรยา และเพื่อนกับเพื่อน ถูกทำลาย (วรศักดิ์ มหัทธโนบล: 2550) การที่เหมา เจ๋อตงต้องการให้ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนยึดมั่นลัทธิมากซ์-เลนินต่อต้านแนวคิดทุนนิยม แนวคิดดั้งเดิมทั้งลัทธิขงจื้อ สังคมศักดินา และศาสนา ทำให้เกิดการทำลายสี่เก่า ทั้งการเผาทำลายศาสนสถานและวัตถุในศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ขงจื้อและเต๋า การยึดที่ดินวัดมาทำการเกษตร การห้ามประกอบพิธีทางศาสนา การไหว้เจ้าบูชาบรรพบุรุษ การห้ามนักบวชในศาสนาต่างๆ แต่งกายแบบนักบวชในที่สาธารณะ การส่งเสริมให้นักบวชแต่งงาน รับประทานเนื้อสัตว์ การบังคับให้ชาวมุสลิมเลี้ยงหมู ทำให้วัดหลายแห่งถูกทำลาย และ จำนวนวัดพุทธและวัดเต๋าลดลงจาก 60,000 แห่ง ใน ค.ศ. 1950 เหลือ 8,000 แห่งเท่านั้น (สุรัชย์ ศิริไกร: 2550) นอกจากนี้ พรรคคอมมิวนิสต์ยังได้ทำลายสังคมครอบครัวของจีนที่อ่อนแออยู่แล้วจากการใช้ระบบคอมมูน โดยในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมพรรคพยายามให้ทุกคนตัดขาดจากครอบครัวญาติมิตร ปลุกฝังให้เคารพบูชาประธานเหมา เจ๋อตงมากกว่าพ่อแม่ สำหรับนักศึกษาที่กำลังจะเรียนจบก็มีการต่อรองว่าหากต้องการทำงานกับรัฐบาลต้องยอมตัดขาดญาติพี่น้องไปทำงานในที่ห่างไกลบ้านเกิด ซึ่งการตัดขาดครอบครัวและบุพการี และการปลุกฝังให้ไม่เคารพพ่อแม่ในช่วงนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนจีนกลายเป็นคนไร้หัวใจ ไร้สัมมาคารวะ (ถาวร ลิกชโกศล: 2550) เพราะเยาวชนรุ่นที่สูญเสียชีวิตได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่และมีครอบครัวในทศวรรษต่อมา ความคิดและพฤติกรรมของคนเหล่านี้น่าจะมีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานที่เกิดในทศวรรษ 1980 และ 1990 ซึ่งเป็นอีกช่วงเวลาที่สังคมจีนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย

2. ยุคแห่งการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคมอุตสาหกรรม และการแสวงหาทางจิตใจ

ในการประชุมของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1978 ที่ประชุมเห็นชอบกับข้อเสนอของเติ้ง เสี่ยวผิง ที่กลับมาใช้อำนาจอีกหลังจากถูกไล่ออกจากงานอย่างหนักในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม เติ้ง เสี่ยวผิงเสนอให้นำนโยบายสี่ทันสมัย (Four Modernizations) ซึ่งเป็นนโยบายพัฒนาประเทศที่อดีตนายกรัฐมนตรีโจว เอินไหล (Zhou Enlai) เคยเสนอไว้เมื่อ ค.ศ. 1975 มาใช้เป็นโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศระหว่าง ค.ศ. 1976-1985 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาประเทศจีนด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการป้องกันประเทศ และตั้งเป้าหมายว่าภายใน ค.ศ. 2000 จีนจะเป็นประเทศพัฒนาในระดับกลาง ประชากรมีรายได้ 1,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อคน และเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) เป็น 4 เท่า หลังจากนั้นรัฐบาลจีนได้ดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจในภาคต่างๆ โดยนำระบบความรับผิดชอบ (Responsibility system) มาใช้ทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม รวมทั้งนำแนวทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามาปรับใช้เพื่อจูงใจให้เอกชนทำการผลิตในภาคเกษตรกรรม ส่งเสริมเอกชนให้ลงทุนในกิจการพาณิชย์ ปรับปรุงระบบธนาคาร กฎหมายการพาณิชย์ และประกาศนโยบายเปิดประเทศเพื่อส่งเสริมการลงทุนจากภายนอกด้วยการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (The Special Economic Zones) ขึ้นใน ค.ศ. 1979 จำนวน 4 เขต คือ เซินเจิ้น (Shenzhen) จูไห่ (Zhuhai) ซานโถว (Shantou-ชัวเถา) และเซี่ยเหมิน โดยอนุญาตให้ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศทุนนิยมเข้าไปตั้งโรงงาน หรือลงทุนร่วมกับจีนเพื่อผลิตสินค้าส่งออก (วุฒิชัย มูลศิลป์ 2544: 27) และต่อมาได้เปิดเขตเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอีกสิบกว่าเมือง

การพัฒนาประเทศก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อจีนเป็นอันมาก เศรษฐกิจมีอัตราการเติบโตในระดับสูง โดยเฉพาะการค้ากับต่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจจีนเติบโต ตั้งแต่ ค.ศ. 1979-1991 นักลงทุนต่างชาติเข้าไปลงทุนในจีนเป็นจำนวนมาก โดยมีสัญญาร่วมทุนระหว่างรัฐบาลจีนกับนักธุรกิจต่างชาติกว่า 40,000 โครงการ (Fairbank 1992: 417) และมูลค่าการค้ากับต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นมาก ดังเห็นได้ว่าใน ค.ศ. 1978 จีนมีมูลค่าการค้าต่างประเทศรวม 20,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ใน ค.ศ. 1992 มูลค่าการค้ากับต่างประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.3 คิดเป็นมูลค่า 85,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนใน ค.ศ. 1997 แม้ว่าจะเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในเอเชียแต่กลับไม่กระทบต่อเศรษฐกิจจีนมากนัก มูลค่าการค้าโดยรวมของจีนในปีนี้คิดเป็น 325,060 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้จีนเป็นประเทศที่มีมูลค่าการค้ากับต่างประเทศสูงเป็นอันดับที่ 10 ของโลก (กระทรวงการต่างประเทศ 2541: 2)

เศรษฐกิจของจีนเติบโตอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จีนประสบปัญหาหลายประการจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การขยายตัวของเศรษฐกิจและการเติบโตของ

เมืองทำให้ชาวชนบทอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำ ซึ่งมีอัตราโดยเฉลี่ย 8 ล้านคนต่อปี ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตร ปัญหาความแออัดของเมือง เกิดแหล่งเสื่อมโทรม การแย่งงานกันทำ การว่างงาน และเกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาการลักขโมยปล้นชิง ปัญหาการค้าบริการทางเพศ ปัญหาการขาดการศึกษา ปัญหายาเสพติด รวมถึงปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงซึ่งเป็นปัญหาที่รุนแรงมากของจีน เพราะหลายคดีมีเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับสูงเข้าไปเกี่ยวข้อง แม้ว่าทางการจีนจะลงโทษอย่างเด็ดขาดด้วยการประหารชีวิต แต่คดีทุจริตยังเกิดขึ้นเสมอ

นอกจากนี้ การเปิดประเทศทำให้สังคมจีนได้รับค่านิยมจากภายนอกโดยเฉพาะจากโลกตะวันตก ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตชาวจีนมาก ค่านิยมตะวันตกที่ชาวจีนรับมาในช่วงแรกเป็นค่านิยมที่เป็นวัตถุ เช่น สิ่งของทันสมัยหรือของฟุ่มเฟือยต่างๆ ความนิยมในการรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ด และการเพิ่มขึ้นของสถานบันเทิงประเภทต่างๆ คนจีนส่วนใหญ่กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสมัยใหม่ที่เน้นวัตถุนิยมและเงินตรา สังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันเพื่อการสร้างฐานะ เพื่อการเอาตัวรอด ประกอบกับนโยบายการทำลายศาสนาและวัฒนธรรมของพรรคคอมมิวนิสต์ในสมัยเหมา เจ๋อตงทำให้คนจีนขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจอย่างศาสนา ความเชื่อ และครอบครัว สภาพเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดความกดดันในชีวิตของผู้คนมากขึ้น โดยเฉพาะคนที่อยู่ในเขตเมือง และเกิดความเสื่อมทางค่านิยมในสังคมจีน กลายเป็นสังคมที่ผู้คนไร้หัวใจเห็นแก่ตัว ไม่สนใจคนอื่น ไม่มีสัมมาคารวะ ไม่สนใจเรื่องความถูกต้องและให้ความสำคัญกับความร่ำรวยจนเกิดการทุจริตในทุกระดับอย่างมาก

ในสมัยของเติ้ง เสี่ยวผิง พรรคคอมมิวนิสต์ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา ความเชื่อและประเพณีที่มีมาอย่างยาวนานในสังคมจีน และเห็นว่าการควบคุมและโจมตีสิ่งเหล่านี้สมัยเหมา เจ๋อตงไม่อาจทำลายจารีตประเพณีเก่าๆ ได้ทั้งหมด แม้ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม เต๋าและขงจื้ออ่อนแอลง แต่กลับมีลัทธิความเชื่อใหม่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ผู้นับถือศาสนาคริสต์กลับมีจำนวนเพิ่มขึ้น และยิ่งเศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าขึ้น สังคมจีนกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น จำนวนผู้นับถือศาสนาและลัทธิต่างๆ กลับยิ่งเพิ่มขึ้น (Laliberté 2011: 5) ซึ่งอาจเป็นเพราะความกดดันในอาชีพและการแข่งขันในสังคมที่สูงมากขึ้นทำให้คนจีนหันไปหาศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ ดังนั้นเพื่อทำให้ลัทธิสังคมนิยมและศาสนาอยู่ร่วมกันได้ในสังคมจีน พรรคคอมมิวนิสต์จึงได้ปรับนโยบายด้านศาสนาด้วยการให้เสรีภาพมากขึ้นกว่าสมัยเหมา เจ๋อตง โดยใน ค.ศ. 1977 สำนักงานกิจการศาสนาของพรรคเริ่มกลับมามีบทบาท และหนังสือพิมพ์เหรินหมินรื่อเป่า (Renmin Ribao) หรือหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน (People's Daily) ซึ่งเป็นสื่อของพรรคได้ตีพิมพ์บทความที่กล่าวถึงความจำเป็นในการศึกษาศาสนาและความเชื่อ พรรคคอมมิวนิสต์เริ่มอนุญาตให้สมาคมศาสนาหรือสมาคมลัทธิต่างๆ มีกิจกรรมอย่างเปิดเผย เพื่อที่พรรคจะได้รู้เห็นและควบคุมการเคลื่อนไหวของสมาคมและ

สาวกของสมาคมเหล่านี้ได้ ใน ค.ศ. 1979 โบสถ์คริสต์ วัดพุทธ และมัสยิดอิสลามได้รับอนุญาตให้เปิดประกอบศาสนกิจอีกครั้ง ทำให้เมื่อถึง ค.ศ. 1984 มีโบสถ์คริสต์จำนวน 1,600 แห่ง และมัสยิดในเขตปกครองตนเองซินเจียงอยู่ถึง 14,400 แห่ง (Morrison 1982: 245)

ใน ค.ศ. 1982 คณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์ได้ออก “เอกสารหมายเลข 19” (Document No.19) เกี่ยวกับมุมมองพื้นฐานของประเทศและนโยบายด้านศาสนา ระหว่างยุคสังคมนิยม โดยกล่าวถึงนโยบายพื้นฐานของรัฐบาลที่จะให้เสรีภาพทางศาสนาแก่ประชาชน ซึ่งการเปลี่ยนนโยบายนี้เป็นผลมาจากการที่ผู้นำพรรคเห็นแล้วว่านโยบายควบคุมศาสนาไม่เป็นประโยชน์ต่อพรรคและประเทศ แต่ในเอกสารนี้ระบุชัดเจนเฉพาะ 5 ศาสนา คือ พุทธ เต๋า อิสลาม ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก และโปรเตสแตนต์ เท่านั้น ส่วนความเชื่อท้องถิ่น (popular religion) เช่น การบูชาเทพเจ้า ผีสงเทวดา และลัทธิอื่นๆ ไม่ถูกรวมไว้ด้วย ซึ่งหมายความว่าทางการจีนยังห้ามนับถือความเชื่อเหล่านี้ และพรรคคอมมิวนิสต์ยังรณรงค์อย่างต่อเนื่องในการสนับสนุนลัทธิอาเทนิซึม (atheism) หรือการไม่นับถือศาสนา รวมถึงควบคุมเรื่องการศึกษาเพื่อลดความสำคัญของลัทธิความเชื่อในสังคมจีน (Overmyer 2003: 14-15)

การที่พรรคคอมมิวนิสต์ยังควบคุมด้านศาสนาอยู่แม้จะให้เสรีภาพมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพรรคคอมมิวนิสต์กังวลในบทบาทของศาสนาที่เป็นเครื่องหมายของอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยโดยเฉพาะในที่เบตและซินเจียงอยู่ (Laliberté 2011: 5) แต่จะเห็นได้ว่าศาสนาในดินแดนสองแห่งนี้ยังมีบทบาทด้านการเมืองแม้ว่ารัฐบาลจีนได้ใช้วิธีต่างๆ เพื่อควบคุมการเคลื่อนไหวก็ตาม (ศิริพร ดาบเพชร 2556: 231-234) นอกจากนี้ ปรากฏว่านอกเหนือจาก 5 ศาสนาหลักที่รัฐบาลอนุญาตแล้ว ยังมีลัทธิความเชื่ออื่นที่ได้รับความนิยมขึ้นมาแม้จะถูกทางการควบคุมอยู่ แต่เพราะในระยะนี้ลัทธิเหล่านี้ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองและมีกิจกรรมที่ไม่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐบาล เช่น กิจกรรมออกกำลังกายของพวกที่ฝึกชี่กง กิจกรรมสาธารณกุศล เป็นต้น ทำให้รัฐบาลไม่ได้ห้ามปรามเด็ดขาด การที่ในสมัยนี้ศาสนาและลัทธิต่างๆ ได้รับความนิยมมากขึ้นน่าจะเป็นเพราะความต้องการแสวงหาที่พึ่งทางจิตใจจากสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน ความกดดัน และการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของสังคมจีน นอกจากนี้ การที่รัฐบาลจีนสมัยพัฒนาประเทศเน้นให้คนจีนสนใจในเรื่องความเติบโตทางเศรษฐกิจและลัทธิบริโภคนิยมยิ่งทำให้ค่านิยมในสังคมเสื่อมลง ดังนั้นคนจำนวนหนึ่งจึงหันไปหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ดังเช่นกรณีที่คนจีนกว่า 70 ล้านคนในจีนเข้าเป็นสมาชิกของลัทธิฝ่าหลุนกง และฝ่าหลุนกงยังมีสมาชิกที่เป็นชาวจีนโพ้นทะเลและชาวต่างชาติอีกจำนวนมาก

3. ปรากฏการณ์ฝ่าหลุนกง

3.1 ที่มาและความเคลื่อนไหวช่วงแรกของลัทธิฝ่าหลุนกง (Falun Gong)

ฝ่าหลุนกง หรือ ฝ่าหลุนต้าฝ่า (Falun Dafa) เป็นวิธีการฝึกจิตใจและร่างกายของจีนโบราณ ฝ่าหลุน เป็นคำยืมมาจากศาสนาพุทธ คำว่า ฝ่า (Fa) หมายถึงกฎหมาย (law) ฝ่าหลุน หมายถึง ธรรมจักร ส่วน กง หมายถึง พลัง ฝ่าหลุนกงมีความหมายถึงคำสอนหรือพระธรรม (ธรรมจักร) หรือวงล้อแห่งธรรม (wheel of law) หรือหมายถึงพระธรรมของพระพุทธเจ้าที่ดำเนินไปหรือเผยแพร่ไปไม่หยุด ใน ค.ศ. 1992 นายหลี่ หงจื้อ (Li Hongzhi) ชาวเมืองฉางชุน (Changchun) มณฑลจี๋หลิน (Jilin) ซึ่งได้เรียนและฝึกวิชาชี่กง (Qi Gong) ที่เน้นการฝึกลมปราณเพื่อออกกำลังกายและรักษาโรคภัย ได้คิดประดิษฐ์ท่ารำของตนเองขึ้นมา และนำไปเผยแพร่สอนผู้คน โดยหลี่ หงจื้อ อ้างว่าตนได้เรียนความรู้ต่างๆ จากปรมาจารย์ทางศาสนาพุทธตั้งแต่เด็ก และเมื่ออายุ 8 ปี เขาก็สามารถเข้าใจอดีตและอนาคตของมนุษยชาติจากการเรียนกับปรมาจารย์ (Gittings 2005: 319) ข้อกล่าวอ้างนี้ทำให้มีผู้คนจำนวนมากหันมาเชื่อถือศรัทธา และฝึกปฏิบัติตามคำสอนของหลี่ หงจื้อ ซึ่งได้เผยแพร่การฝึกมวยไท่เก๊ก และท่ามวยสำนักต่างๆ ผสมผสานกับการฝึกสมาธิและกำหนดลมหายใจแบบชี่กง และนำคำศัพท์ในศาสนาพุทธและลัทธิเต๋า มาใช้อธิบายจนเกิดเป็นคำเฉพาะของฝ่าหลุนกง การฝึกชี่กง การรำไท่เก๊ก รำมวยจีนเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางในสังคมจีนอยู่แล้ว ทำให้ฝ่าหลุนกงเป็นที่นิยมมากขึ้น ต่อมาหลี่ หงจื้อเปิดชั้นเรียนฝ่าหลุนกงที่เมืองเป่ย์จิง (Beijing: ปักกิ่ง) ตั้งสมาคมศึกษาวิจัยฝ่าหลุนกงขึ้นโดยเขาเป็นนายกสมาคม

ในปีต่อมาฝ่าหลุนกงเข้าร่วมกับสมาคมชี่กงแห่งประเทศไทย และหลี่ หงจื้อ ได้รับการยอมรับให้เป็นอาจารย์สอนชี่กง ทำให้เขามีลูกศิษย์มากขึ้น หลี่ หงจื้อยังได้นำหลักธรรมของศาสนาพุทธมาอธิบายคำสอนในลัทธิฝ่าหลุนกง แต่ดัดแปลงการอธิบายจนผิดเพี้ยนไป เช่น หลี่ หงจื้ออธิบายเรื่องธรรมจักรหรือกงล้อแห่งธรรมในศาสนาพุทธว่า การฝึกฝ่าหลุนกงของเขาคือการสร้างธรรมจักรขึ้นที่ท้องน้อย และนำเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนามาอธิบาย การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ว่า คนที่เป็นโรคภัยไข้เจ็บแสดงว่าชาติก่อนทำกรรมไม่ดีไว้ จึงต้องชดใช้กรรม ดังนั้นจึงไม่ควรไปหาหมอเพื่อรักษาโรคให้หาย เพราะการรักษาโรคให้หายเป็นการทำลายกฎของจักรวาล แต่ควรมาฝึกฝ่าหลุนกงเพราะการฝึกฝ่าหลุนกงบ่อยๆ จะช่วยลดกรรมและเพิ่มคุณธรรม (ปรีชา วรเศรษฐสิน: 2555)

3.2 การขยายตัวและความเคลื่อนไหวของฝ่าหลุนกง

การที่หลี่ หงจื้อ นำหลักธรรมหรือคำในศาสนาพุทธและลัทธิเต๋ามาใช้อธิบายคำสอนของฝ่าหลุนกง ทำให้ผู้คนเกิดความเชื่อถือศรัทธา และการที่อ้างว่าการฝึกฝ่าหลุนกงจะช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บมีส่วนสำคัญในการดึงดูดให้ผู้คนหันมาฝึกฝ่าหลุนกงมากขึ้น โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งเมื่อหลี่ หงจื้อแสดงให้เห็นว่าการฝึกกำลังภายในตามหลักชี่กงสามารถใช้พลังลมปราณไปรักษาโรคได้ หรือทำให้ร่างกายแข็งแรงเช่นเดียวกับลัทธิชี่กง หลี่ หงจื้ออ้างว่าได้ใช้พลังลมปราณรักษาโรคให้บรรดาสาวก อย่างไรก็ตาม มีคนจำนวนไม่น้อยที่เสียชีวิตเพราะการไม่ไปพบแพทย์ แต่ใช้การฝึกฝ่าหลุนกงแทน

ใน ค.ศ. 1993 หลี่ หงจื้อได้เผยแพร่ภาพวิดีโอทัศนออกโทรทัศน์ที่สหรัฐอเมริกา เป็นวิดีโอที่ทัศนการใช้กำลังภายในจากการฝึกชี่กง โดยให้ชาวอเมริกันที่มีรูปร่างสูงใหญ่ยืนห่างจากครูฝึกชาวจีนประมาณ 5 เมตร และครูฝึกได้ใช้กำลังภายในผลักฝ่ามือทั้งสองข้างออกไปที่ชาวอเมริกัน ทำให้ร่างกระเด็นออกไป ปรีชา วรเศรษฐสิณ ตั้งข้อสังเกตว่าการขยายตัวของลัทธิฝ่าหลุนกงและการเผยแพร่ภาพความสำเร็จของการฝึกฝ่าหลุนกงของหลี่ หงจื้อ ออกโทรทัศน์ที่สหรัฐอเมริกา เป็นการวางแผนของหน่วยสืบราชการลับสหรัฐ (Central Intelligence Agencies : CIA) ของสหรัฐอเมริกาที่จะบ่อนทำลายความมั่นคงทางการเมืองและการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน ด้วยการสนับสนุนและอยู่เบื้องหลังการขยายตัวของฝ่าหลุนกง (ปรีชา วรเศรษฐสิณ: 2555)

การได้เป็นอาจารย์ในสังกัดสมาคมชี่กงและได้รับการเผยแพร่เรื่องราวออกโทรทัศน์ที่สหรัฐอเมริกาทำให้หลี่ หงจื้อและลัทธิฝ่าหลุนกงเป็นที่รู้จักมากขึ้น นอกจากนี้หลี่ หงจื้อได้เผยแพร่ให้สาวกเชื่อว่าเขาเป็นภาคหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่มาจากทิเบตมาช่วยให้คนพ้นทุกข์ ใน ค.ศ. 1994 หลี่ หงจื้อขอเปลี่ยนวันเดือนปีเกิดในบัตรประชาชนใหม่ให้ตรงกับวันประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า (Gittings 2005: 319) การเผยแพร่เรื่องความสำเร็จจากการฝึกฝ่าหลุนกง การอ้างหลักธรรมทางพุทธศาสนา และอ้างถึงพระพุทธเจ้าทำให้มีคนนับถือฝ่าหลุนกงมากขึ้น ในปลาย ค.ศ. 1994 ฝ่าหลุนกงเผยแพร่ไปตามเมืองต่างๆ กว่า 10 แห่งทั่วประเทศ และมีลูกศิษย์ราว 2 หมื่นคน (ปรีชา วรเศรษฐสิณ: 2555) ใน ค.ศ. 1995 หลี่ หงจื้อเขียนหนังสือเรื่องหลักของฝ่าหลุนกงออกจำหน่าย และใช้รูปแบบการสอนแบบวิดีโอทัศนเพื่อเผยแพร่ฝ่าหลุนกงไปให้ทั่วประเทศจีน ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้ชื่อเสียงของฝ่าหลุนกงแพร่หลายมากขึ้น มีการประมาณว่าฝ่าหลุนกงมีสาขา 39 แห่ง สาขาย่อยเกือบสองพันแห่งทั่วประเทศและมีสถานที่ฝึกกว่า 28,000 แห่ง และขยายสาขาไปยัง 80 ประเทศทั่วโลก มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นหลักร้อยล้านคน (ปรีชา วรเศรษฐสิณ: 2555)

หลี่ หงจื้อ พยายามตั้งองค์กรฝ่าหลุนกงที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาขึ้นมา โดยนำฝ่าหลุนกงออกจากสังกัดของสมาคมชี่กงและยื่นเรื่องกับคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์จีนและสมาคมพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย แต่ไม่ได้รับการอนุมัติ รัฐบาลจีนเห็นว่าฝ่าหลุนกงเป็นลัทธินอกกฎหมายที่มอมเมาประชาชน การที่สมาชิกฝ่าหลุนกงขยายตัวจากหลักหมื่นเป็นหลักสิบล้านในเวลาไม่นาน ทำให้รัฐบาลจีนจับตามองลัทธินี้ด้วยความไม่ไว้วางใจ เพราะสมาชิกฝ่าหลุนกงมีจำนวนใกล้เคียงหรืออาจจะมากกว่าสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ที่มีเพียง 40

ล้านคน ส่วนนักการศาสนาของจีนเห็นว่าฝ่าหลุนกงเป็นลัทธิอุบาทว์ เพราะหลี่ หงจื้อแอบอ้างตัวเสมอพระพุทธเจ้า บิดเบือนเรื่องกฎแห่งกรรมของศาสนาพุทธ ด้วยการอ้างว่าผู้ฝึกฝ่าหลุนกงสมาธิเสมอจะหลุดพ้นจากกรรมและทำให้ไม่เจ็บป่วย และอ้างว่ามีพลังวิเศษในการรักษาโรค

ระหว่าง ค.ศ. 1996-1997 หลี่ หงจื้อยังคงพยายามยื่นเรื่องขอตั้งองค์กรฝ่าหลุนกงหลายครั้ง แต่ไม่ได้รับอนุญาต ทำให้ฝ่าหลุนกงเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมใหม่ โดยยกเลิกองค์กรกิจกรรมและและรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับฝ่าหลุนกงทั้งหมดในประเทศ และยอมปฏิบัติตามกฎของสมาคมชี่กง ในช่วงนี้การเคลื่อนไหวในที่สาธารณะหรือที่เผยแพร่ออกสู่สาธารณะของฝ่าหลุนกงลดน้อยลงมาก แต่ในวันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 1999 มีบทความวิจารณ์ฝ่าหลุนกงในหนังสือพิมพ์ ทำให้ในวันที่ 25 เมษายน สมาชิกฝ่าหลุนกงนับหมื่นคนมารวมตัวประท้วงบริเวณท่าเทียบรถหนานไห่ ซึ่งเป็นที่ทำการรัฐบาลจีน และเรียกร้องให้สมาชิกจากทั่วประเทศมารวมตัวกันที่เป่ย์จิง ทางการเงินคาดการณ์ว่าขณะนั้นทั่วประเทศมีสมาชิกฝ่าหลุนกงราว 70 ล้านคน จากประชากร 1.2 พันล้านคน ดังข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ *The New York Times* วันที่ 27 เมษายน ค.ศ. 1999 การเคลื่อนไหวครั้งนี้ของฝ่าหลุนกงทำให้ทางการจีนเห็นว่าฝ่าหลุนกงเป็นลัทธิที่อันตราย กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และที่ผ่านมาฝ่าหลุนกงมีการเคลื่อนไหวอย่างลับๆ มาโดยตลอด

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1999 ทางการเงินประกาศให้ฝ่าหลุนกงเป็นองค์กรนอกกฎหมาย ห้ามประชาชนปฏิบัติตามลัทธินี้ และเรียกฝ่าหลุนกงว่าเป็นลัทธิปีศาจ (evil cult) หลี่ หงจื้อถูกประกาศจับ และทางการจีนได้ปราบปรามลัทธิฝ่าหลุนกงอย่างจริงจัง หลังจากเหตุการณ์นี้หลี่ หงจื้อหายตัวไปและต่อมาไปปรากฏตัวอีกครั้งที่นิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งหลี่ หงจื้ออ้างว่าการที่ฝ่าหลุนกงถูกปราบและถูกห้ามนี้เป็นเรื่องที่นอสมตราตามุสทำนายไว้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 (Gittings 2005: 320) ต่อมาทางการจีนได้ปราบปรามสมาชิกฝ่าหลุนกงอีกหลายครั้ง เช่น การปราบปรามใน ค.ศ. 2001 ที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน ซึ่งมีสมาชิกฝ่าหลุนกงเผาตัวตายประท้วง สาวกของฝ่าหลุนกงจำนวนมากถูกจับ ถูกฟ้องศาล และถูกตัดสินลงโทษกักขังในค่ายแรงงาน

การที่คำสอนของลัทธิฝ่าหลุนกงที่มีความลึกลับและมีสมาชิกมากทั้งชาวจีนในประเทศและชาวจีนโพ้นทะเล ทำให้รัฐบาลเกรงว่าจะมีผลต่อความมั่นคงของรัฐบาลได้ จึงเป็นเรื่องที่ทางการให้ความสำคัญและทำการปราบปรามอย่างต่อเนื่อง ทำให้รัฐบาลจีนถูกตำหนิว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนและทำรุนแรงเกินไป (Gittings 2005: 320) เพราะภาพที่ต่างชาติเห็นคือสมาชิกฝ่าหลุนกงไม่ตอบโต้เมื่อถูกตำรวจชกต่อย ทั้งนี้ในมุมมองของสมาชิกฝ่าหลุนกงคือต้องการให้โลกได้เห็นว่าการฝึกฝ่าหลุนกงไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ฝ่าหลุนกงอยู่บนพื้นฐานของความเมตตาและสันติ (Why is Falun Gong Persecuted in China?: 2012)

ปัจจุบันรัฐบาลจีนปราบปรามการเคลื่อนไหวของสมาชิกฝ่าหลุนกงในจีนได้ค่อนข้างเด็ดขาด ทำให้ลัทธิฝ่าหลุนกงเคลื่อนไหวนอกประเทศมากขึ้นทั้งในเอเชีย ยุโรป และอเมริกาเหนือ โดยมีการจัดกิจกรรมฝึกฝ่าหลุนกงตามสถานที่สำคัญๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ของประเทศ เช่น ที่บริเวณหอนาฬิกาบิกเบน ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และอนุสาวรีย์วอชิงตัน ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา การจัดแสดงภาพการลงโทษสมาชิกฝ่าหลุนกงที่ถูกทางการจีนจำคุก การเรียกร้องให้นานาชาติกดดันรัฐบาลจีนที่คุมขังและปราบปรามสมาชิกฝ่าหลุนกงอย่างรุนแรง ตั้งแต่ ค.ศ. 2004 ฝ่าหลุนกงโจมตีรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์จีนผ่านเว็บไซต์ที่จัดทำขึ้น และพิมพ์เอกสารที่โจมตีพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นภาษาต่างๆ เพื่อเผยแพร่ไปทั่วโลก เช่น บทความเรื่อง “เก้าวิพากษ์พรรคคอมมิวนิสต์” ที่โจมตีผู้นำพรรคและวิจารณ์พรรคอย่างรุนแรง และชักชวนให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ลาออก ต่อมาฝ่าหลุนกงจัดทำเรื่องราวของฝ่าหลุนกงและการปราบปรามของพรรคคอมมิวนิสต์จีนฉบับการ์ตูน และจัดทำวิดีโอทัศน์เรื่อง “เรื่องจริงของฝ่าหลุนกง” ออกมาเพื่อเผยแพร่ให้กว้างขวางขึ้น ซึ่งนับเป็นเครื่องมือหนึ่งในการโฆษณาชวนเชื่อของลัทธิและโจมตีพรรคคอมมิวนิสต์จีนของลัทธินี้ (หลิวชิง: 2552) แม้ว่าทางฝ่าหลุนกงจะปฏิเสธว่าองค์กรของตนไม่ใช่กลุ่มการเมือง และไม่ต้องการโค่นล้มพรรคคอมมิวนิสต์จีน แต่พฤติกรรมและเอกสารโฆษณาชวนเชื่อล้วนมีเนื้อหาชักชวนให้ต่อต้านรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยฝ่าหลุนกงอ้างว่าเป็นเพราะรัฐบาลจีนปราบปรามพวกเขาอย่างโหดร้าย ปัจจุบันยังมีสมาชิกฝ่าหลุนกงจำนวนมากในประเทศจีน และฝ่าหลุนกงเคลื่อนไหวอยู่ในประเทศรอบๆ จีน เช่น การจัดประชุมฝ่าหลุนกงนานาชาติที่ฮ่องกง รวมถึงเคยพยายามเข้ามาจัดประชุมและตั้งศูนย์ของลัทธิฝ่าหลุนกงที่จังหวัดเชียงรายในประเทศไทยด้วย และมีสมาชิกอยู่ใน 70 กว่าประเทศทั่วโลก การเคลื่อนไหวของฝ่าหลุนกงทำให้ทางการจีนเห็นว่ามีความกระทบต่อความมั่นคงของรัฐบาลและต่อสังคมจีนอย่างยิ่ง

ส่งท้าย

การที่ศาสนา ธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมดั้งเดิมถูกเปลี่ยนแปลง ยกเลิกและควบคุมตั้งแต่ ค.ศ. 1949 เป็นต้นมา นำไปสู่สภาวะที่ทำให้จีนกลายเป็นสังคมที่ไร้ “ราก” คือ ไร้รากฐานของสังคมที่ประกอบไปด้วยค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและความเชื่อ ซึ่งเคยมีบทบาทและความสำคัญในสังคมจีนมายาวนานกว่าสองพันปี สภาวะไร้รากนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสังคมจากแบบเก่าสู่แบบใหม่และอย่างฉับพลันทันที คือ เปลี่ยนจากสังคมศักดินาเป็นสังคมนิยม ทำให้มีการทำลายวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม นอกจากนี้เมื่อจีนก้าวเข้าสู่ยุคทันสมัย การเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเมือง สังคมอุตสาหกรรม และการแข่งขันที่สูงขึ้นในการเรียน การทำงาน การดำรงชีวิต ทำให้คนในสังคมมีความกดดัน เคร่งเครียด ประกอบ

กับไร้ที่พึ่งทางจิตใจ ทำให้ผู้คนแสวงหาที่พึ่งทางใจ และบางส่วนได้หันไปนับถือลัทธิความเชื่อต่าง ๆ เช่น ลัทธิฝ่าหลุนกง ซึ่งปรากฏการณ์ฝ่าหลุนกงส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองและสังคมของจีนอย่างมาก ทำให้ในสมัยประธานาธิบดีเจียง เจ๋อหมิน (Jiang Zemin, ค.ศ. 1993-1998) และประธานาธิบดีหู จิ้นเทา (Hu Jintao, ค.ศ. 1998-2003) ต้องปรับปรุงนโยบายด้านศาสนาใหม่ด้วยการส่งเสริมวัฒนธรรมเก่าเพื่อดำเนินงานวัฒนธรรมใหม่ จึงมีการฟื้นฟูคำสอนของลัทธิเต๋าและขงจื้อที่สอดคล้องกับอุดมการณ์สังคมนิยม และอนุญาตให้ประชาชนนับถือศาสนาดั้งเดิม คือ พุทธ คริสต์ อิสลาม เต๋า ขงจื้อ เพราะย่อมจะดีกว่าให้ประชาชนนับถือฝ่าหลุนกงหรือหันไปนิยมวัฒนธรรมตะวันตกที่อาจจะส่งผลกระทบด้านการเมืองดังเช่นการเรียกร้องประชาธิปไตยใน ค.ศ. 1989 นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังสนับสนุนการตั้งสถาบันขงจื้อในประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นทั้งการเผยแพร่วัฒนธรรมจีน สร้างความนิยมหรือสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศจีนและพรรคคอมมิวนิสต์

อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของจีนไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะค่านิยมประเพณีเก่าถูกมองว่าเป็นมรดกของสังคมศักดินา สิ่งเหล่านี้ขัดแย้งกับแนวคิดสังคมนิยมที่ได้รับการปลูกฝังในสังคมจีนมานานกว่าครึ่งศตวรรษ และอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่แพร่เข้ามาอย่างมากและต่อเนื่อง รวมทั้งยังไม่อาจประเมินได้ว่าการฟื้นฟูค่านิยมดั้งเดิมจะมีผลต่อจิตใจของประชาชนมากน้อยเพียงใด และจะทำให้ค่านิยมเดิม เช่น หลักความสัมพันธ์ทั้ง 5 ประการ และหลักคุณธรรมจริยธรรมของลัทธิขงจื้อได้รับการฟื้นฟูและกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจีนคอมมิวนิสต์ได้มากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

- กระทรวงการต่างประเทศ. **เศรษฐกิจจีนและแนวโน้มในปี 2541**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2541.
- จำลอง พิศนาคะ. **ขบวนการหงเว่ยปิง**. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2517.
- เต็ง หยง. **เต็ง เสี่ยวผิง ว่าด้วยการปฏิวัติวัฒนธรรมและเค้าโครงความคิดเศรษฐกิจจีนใหม่**. สุขสันต์ วิเวกเมธากร แปล. กรุงเทพฯ : ไฮเออร์ เพรส, 2546.
- ถาวร ลิกขโกศล. **สัมมนาวิชาการเรื่องจีนหลังลี้ซิ่งมังกงรเดินหน้า: การพลิกฟื้นมรดกความเชื่อของจีนในปัจจุบัน** โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, [ออนไลน์].
- สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2557. จาก www.palungdam.com/t196.php, 2550.
- บุญศักดิ์ แสงระวี. **เผยโฉมหน้าฝ่าหลุนกง**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2545.

- ปรีชา วรเศรษฐสุนิห. **ลัทธิฝ่าหลุนกง**, [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2557. จาก [www.bloggang.com/viewdiary.php?id, 2555](http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id,2555).
- ยุง จาง. **หงส์ป่า** 2 เล่ม. จิตรราภรณ์ ตันรัตน์กุล แปล. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, 2538.
- มิตเตอร์, ราณา. **จีนสมัยใหม่ ความรู้ฉบับพกพา: Modern China: A Very Short History**. แปลโดย กิตติพงศ์ สนธิสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์, 2554.
- เลนส์กี, เกอฮาร์ด. **มนุษย์กับสังคม: ความรู้เบื้องต้นตามแนวสังคมวิทยามหภาค: Human Societies: A Macrolevel Introduction to Sociology**. แปลโดย ยุทธ คักดีเดชนนต์. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. **สัมมนาวิชาการเรื่องจีนหลังมังกรเดินทาง: การพลิกฟื้นมรดกความเชื่อของจีนในปัจจุบัน** โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2557. จาก www.palungdam.com/t196.php, 2550.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. “จีนในคริสต์ศตวรรษที่ 20”. **สายธารแห่งความคิด 2**. กรุงเทพฯ : กองทุนเพื่อวิชาการ วุฒยูพา สนิทวงศ์ฯ, 2544: 399 - 423.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. “การปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน” **วารสารราชบัณฑิตยสถาน**. 23, 1 (ตุลาคม 2540 - มกราคม 2541): 85-119.
- สุรัชย์ ศิริไกร. **สัมมนาวิชาการเรื่องจีนหลังมังกรเดินทาง: การพลิกฟื้นมรดกความเชื่อของจีนในปัจจุบัน** โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2557. จาก www.palungdam.com/t196.php, 2550.
- หลิวซิง. **ฝ่าหลุนกง-ศาสนาใหม่หรือแก๊งอันธพาลการเมือง?**, [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2557. จาก <http://www.thaichinese.net/thaichineseblog/falungong/>, 2552.
- Fairbank, John K. **China A New History**. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1992.
- Gray, Jack. **Rebellions and Revolutions, China from 1800s to 2000**. New York: Oxford University Press, 2002.
- Laliberté, André. “Religion and the State in China: The Limits of Institutionalization” **Journal of Current Chinese Affairs**, 40, 2 (2011): 3-15.
- Morrison, Peter. “Religious Policy in China and Its Implementation in the Light of Document No.19”. **Religion in Communist Lands** 12, 3 (1984): 244-25.

Overmyer, Daniel L. (ed). **Religions In China Today**. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Rossabi, Morris. **A History of China**. West Sussex: Wiley Blackwell, 2014.

Spence, Jonathan D. **The Search for Modern China**. 3rd Edition. New York: W.W. Norton, 2013.

Spooner, Joshua. **Will Religion Challenge the Chinese State?** [Online]. Retrieved on May 11, 2014.

from www.wilsoncenter.org/event/will-religion-challenge-the-state, 2011.

Why is Falun Gong Persecuted in China? [Online]. Retrieved on May 11, 2014. from <http://www.faluninfo.net/article/219/Why-is-Falun-Gong-Persecuted-in-China-/?cid=5>, 2012.